¶ Tractatus de Mercatoribus

Quia sum advocatus mercatorum seu artis mercantie
ideo breuem summam componendam
duxi in materia constitutionis seu con
stituendi que proprie respicit
artem mercantie seu mer
catorum. Ipsi enim magis vtuntur ista materia
quam aliud genus hominum. Et istam materiam
diuidam in partes. Nam primo quero cir
ca rem. 2° circa tempus certum et condi
tionale. Item tacitum et legale. Item circa
conditionem. Tercio circa locum. Quarto
circa causam. Quinto circa personam. Sexto
circa formam. Vltimo subdam quis proprie
dicitur mercator. ¶ Et quero primo
an licitum sit quod mercator recipiat a
me centum flor. occasione cambij et fa
ciat michi dare in ciuitate neapoli no
nagintaquinque. breuiter dico quod sic hoc
non est vsura sed periculi precium dummodo
non nimis excedat modum generalem con
suetudinis mercatorum ff. de nau. fenu.
l. periculi et iuris fictione dando in
litteras et constituendo se soluturum in ne
apoli non dicit nimis constituisse te
ista cambia sunt permissa usque ad condig
num precium ut supra dixi ¶ Secundo
quero circa tempus an possum pro ix
presentibus constituere x ad annum. Respo
detur quod sic ut extra de dona. inter virum
et vxo. c. per nostras contrarium est verum
quod illud est precium temporis ff. co. l.
hactenus § si vero. Non obstat c. per
nostras quia in rone licite negotiationis
prouenit lucrum non ratione temporis
¶ Tercio quero circa tacitum tempus
quod est ex dierum interpretatum ut l. promis
sor ff. co. et est interpretatus per l. con
tinuus C. cum ita de verbo obli. ff. Ali
quid per lapsum istius termini per quem
constituit se soluturum fundum mer
cator immediate sit in mora videtur
quod non quia hoc est inductum ad beneplaci
tum ergo non convertitur ad odium per
no. per glo. ff. co. l. si duo § si fuerit quod
notatur ff. solu. mat. l. si mora ¶ Certo
quero circa conditionem mercator con
stituit se soluturum fundum et si non
soluit constituit se soluturum x. qua
liter intelligitur si non soluerit. Res
pondeo si non fuit in mora soluen
di ff. co. l. si duo § fi. Aliquid autem
in constituto nudo pacto possit ap
poni pena dic ut quantum ad penam
non sufficit nudum pactum ff. co.
l. lucius. Si autem interuenerit stipula
tio tunc et fideiussor possit etiam in
teriori loco esse quam principalis propter
moram ff. quod tenetur loco l. certi capite
¶ Modo venio ad locum et quando locus sine
vlla determinatione profertur tunc ad

ius ecce refertur l. si duo ff. co. ti. Et ideo
si in ista ciuitate sit constituta inter
duos senenses non poterit constitutus
hic conueniri si isti duo mercatores sint
aduene l. heres absens ff. de iudi. et
notatur per dy. in l. iij ff. de bo. aut. iudi.
poss. Si autem esset permissio residans vel
conuersans vel non cito recessurus
posset conueniri ff. co. l. eum qui § pl.
hoc enim potest patere ex qualitate
persone. Aut est appositus locus determina
to modo et ille inspicitur de solutione
l. quero et ff. de ver. obli. l. traiectitie §
de illo. Aut est appositus loco in volun
tate et electio est creditoris tunc eligere
potest dummodo ibi inuenerit debitorem
ff. de po. l. lucius quod est ad hoc no. ¶ Secun
do circa locum quero si constitutio exis
tens rome me soluturum capue ut cre
ditor debeat ire uel mittere capuam ad
recipiendum solutionem dico quod sic aliter
debitor non esset in mora ff. co. l. item
ista et l. labeo de nau. fe. et ideo creditor
sic per hoc debet facere confici instrume
tum ¶ Deinde venio ad causam et quero
circa causam quid si constitutum est fac
tum ex falsa causa quod constitutus cre
debat esse veram. Respondeo dico falsam
causam positam in antecedentia vel conse
quentia erroris i. constituti per errorem
nil operatur nam contractus inualidus
non confirmatur per erroneam confes
sionem ff. co. l. si. ¶ Sed dubitatur quid
si non per errorem sed ex certa sententia. Res
pondeo si quidem nulla causa precessit
nec ut donum sed elisa per exceptionem
agitur ex veteri causa non ex dona
tione nec constituto quia videtur excep
tionem donare cum donationis resti
tuta non est l. quod si marito § si hijs l. sed
hactenus § si hijs ff. co. Item circa causam
quero an sit post constitutum prima
causa eluditur desinat constitutum. Res
pondeo aut illa elusio infert in vete
actione et constituto et eludit vtrumque
quod pactum puta de non petendo uel
infert solutionem in veteri non in noua
puta prescriptio non elidit constitu
tum ¶ Venio ad personam et primo
quero de persona nuncij vtrum per gene
ralem nuntium possit constitui con
stitutum se obligari. pone quod si ita reperitur
in quodam instrumento facto talem nuntium
meum ad consuetudinem cum quacumque perso
na dans ei arbitrium loquendi quicquid
vult de persona mea dicit bar. quod non
videtur vnius istud mandatum habet
formam specificam l. mulier C. si quis
alteri vel sibi ff. co. l. licet et ibi per
bartolum ipse idem tenuit contra ff. de
fideiusso. l. mandati et melius quod sicut se
habet littera sic nuntius et sufficient litte

generales ar ff de instito l aucumque §
sed cum fullo quod intelligi ut infra dicam
Item circa psonam quero utrum discipulus
contrahendo vel constituendo obliget magistrum
suum tota die videmus factores qui portant
pannos ad cameram domini vendunt vel pig
norant an dominus camere tenebitur Res
pondetur breuiter quod discipulus ut discipu
lus nisi aliud mandatum habeat non ob
ligat magistrum uel dominum camere iste
est casus notatus in dicto § si cum fullo Ta
men si paciente magistro consueuit ne
gociari in huiusmodi apotecam pro hoc re
fertur institutor et tenetur magister arg ff
quod cum eo l nuclianus ¶ Quero etiam
circa psonam utrum isti institores possunt
obligare dominos et magistros suos ad
penam Dic quod sic si pena sit de natura
contractus secus si extra naturam promittitur
tamen fallit in officialibus fisci qui
nulla penam promittere possunt l si procu
rator in prin ff de iure fisci ubi est tex
notabilis et unicus adde circa officiales
publicos qui non possunt agnoscere bonam
fidem etiam si habent arbitrium nisi illa bo
na fides sit coniuncta obligationi Unde non
potest soluere ex equitate sine capitis immi
nutione arg ff de solu l si is cui § flami
us et quod notat per bar in l i § hec ma
ff ne uis fiat ei Sed de litteris mercatorum
utrum inducant obligationem et dico quod
duobus concurrentibus scilicet si in ma pari
atur et quod loquatur dispositiue ff
eo l lucius secus si enuntiatiue quia tunc
probant sed non obligant ff de deposi
l publia in fi ideo in l lucius ff de in
stito non obligatur institor quia michi
promisit sed solum confessus est et ille in
tellectus est notabilis sed ille iure non est
iuris legis ¶ Sed quero an mercator
possit reuocare litteras antequam soluatur di
cendum est quod si sunt littere dispositiue non
possunt reuocari secus si sunt littere mandati
ff eo l flumen Et istis litteris dabitis
tali plenam fidem quia operantur bar
pomt non semper credendum est quod non
cum loquitur credi debet ergo bar in l
lucius ff de fideiusso Interdum non so
lum datur littere sed sigillum et sic debet
intelligi dabitis plenam fidem non quod
omne quod loquitur credendum est si
ergo dicit aliquid verisimile vel utile mit
tendi credi potest arg ff commo l argen
tum Si autem pertinet ad spoliandum dominum
non debet credi ff manda l creditor
ad fi facit l est C et cum eo et iste etiam
littere intelliguntur dabitis plenam fidem
scilicet modo distincto Sed de libris merca
torum reperitur in libris mercatorum quod debeo
tempore x que michi mutuaui queritur
nunquid iste liber probet contra mercato
rem Et ista questio est duplex uel iste

est codex rationum et quodammodo liber auten
ticus quia mercatores gerunt officium publi
cum ff de eden l quedam § nummularios et
tunc huic libro creditur quia publice scrip
ture nam presumitur consensus alterius partis
istam scripturam factam ab initio ff de eden l
si quis ex argentariis § ratione et §
sequenti arg etiam quod notatur in aut de
tale § nos aut Et quia etiam ita consti
tuit fieri arg ff de fideiusso l fi Si aut
non est codex rationum sed quoddam simplex
memoriale tunc ad hunc dicit bar Quem
tali ratione quia hec scriptura semper loquitur
et ideo si vox loquetur omni tempore possit
omni tempore asserere viua voce hac
rationem ponit in l nuda de dona et vide
tur multum pulchra cum veritas est quod
hec scriptura libri semper loquitur et semper
consentiat et licet scriptura hominis semper
vigeat sed non semper homo consentit
Sed consensus tribuitur a principio et ideo ali
cuius ex interuallo superuenientis non pot
iungi cum priore quia non est actus con
tinuus qui requiritur in qua habeo
ut notatur C de dona l nam ignorat ff
de ac et ob l consensu ideo inuenerit
organa contingentia consensum utriusque
partis uel iunctum uel epistolam ff de do
na cum mortis l inter mortem dico ergo
quod illud memoriale non plus operatur
quam confessio facta ad obligandum coram
testibus parte absente Fallit in usura
rio propter eius delictum C i de usuris
in cle et arg l quero § fi ff de edi edic
¶ Sequitur videre de potentia utrum equi
paretur litteris Dic quod sic si fiat sub
nomine potentis alias non ff de ver obli
l i et ff de vi aut clam l si dico Se
quitur nunc de forma ubi sciatis quod si sic
dico promittis michi decem per stipulati
onem et ex interuallo respondes sic non
valet constitutum ff eo l i § i sed si
non apposuisset illud verbum per stipu
lationem quod sic dixisset promittis michi
decem et tu dixisti deliberabo cras et in
crastina tu respondes sic illud est consti
tutum uel saltim pactum nudum quia verba
pactiuntur ita intelligitur quod notatur ff de
pactis l iuris gentium § sed tamen nul
la Quid dicis de ista forma constituo
pro me soluturum tiuum et videtur quod non
valeat quia promitto alium daturum intelli
gitur quod faciam et curabo quod ille dabit
tex est ff eo si quis dicit § i et non est
alibi et ibi per bar ¶ Sed quero quis
dicitur mercator de ista q vi flor in
l i post principium ff de alea vi ec bal
in Rubrica C de constitu pecunia ut pau de
Castro in l institor ff de instito Et
ergo scripsi in actione de institoria et
vi Et per pe de Ancha et Jo de ymo et
do dinaiz in c i de vita et ho clericorum

et no omittas dic hic q una mercantia
non facit mercatorem sed pfessio et exer
citiu qua rone credo in simili q quis ro
ne unius actus cppe non dicitur fenerator
ut no ff de tribu l i in glo Et ideo statu
tu quod loquitur de scripturis mercator
no habet locum in una negotiatioe et vi
de p bar in l legatis suus ff de legi iii
et hoc veru nisi gfessio vel matriculatio
in matricula mercator pcedit hanc
unam mercantiam na oia dicta a pfes
sione acquiruntur pficiendo nomina go
ista consuetudo seu pfessio seu ab actu
gnalitatis acquiruntur et p exercita
tionem sed non p unu actum Unde qs
non dicitur aleator qui semel ludit
nec meretricator licet semel delinquat
et sic nomina q notantur respectu ac
tuum in genere sed respectu unius actus
et exercitia in gne actium Sed nomina
que non nominantur respectu actuu in
genere sed respectu unius actus puta hoc
nomine homicida vel adulter verifica
tur etia ex unico actu et sicut ex se ha
bet nomen formale ut sut ista nomina
homicida adulter fornicator facit l ii
C de epis audi et tantum sit dictu de ma
gstri in modum summule ipi bal ¶ Seq
tur quedam additio sup hac ma repen
et illam habes in l ii C de gsti pec pt
considerari q mercatores et alii artifi
ces possint int se facere statuta et ista
statuta sunt gfirmata a iure coi et io
non est necesse q gfirmetur a iure mu
nicipali dicta l ii in fi in aut de fide i
stru y fi et hii duo sut valde notabiles
¶ Dubitatur utru statuta mercator
valeant in alia curia q mercator glo
in dca l ii determinat q non q illi
no put imponere legem aliis officialibus
pstim supioribus Sed huic roni Respon
detur q eor statuta sut gfirmata a iure
coi unde ius coe imponit lege non ipi
mercatores ut l 3a y merito C de ue
m em Et ideo dicut doc q si statutu mer
catorum respicit actum eor et fidem eor
puta est statutum q mercator possit
gueniri nudo pacto vel q privata per
sona mercatoris faciat plenam fidem
tuc illud statutum valet in quolibet fo
ro ne dum seculari sed etiam epi ut no
in l ex ea ff depoiti nisi illud statutum
referret ad gprios iudices verbi gra si
statutum diceret q consules mercator
reddant iura ex nudo pacto vel q cre
dant testimonio unius legal mercato
ris tuc illud non suaretur in alio fo
ro q non locutum in illo Si vero statu
tum eor consuetudine gfirmatum q
pcedatur summarie et de plano sine scp
tura et figura iudicii illud statutum
non valet nisi in eor foro Unde coram

potestate suabitur ordo iudiciarius sm
doctores in l cunctos pplos C de su tri
in l i C de emanci libe ¶ Dubitat utru
consules mercator nec mercantie q iu
rant suare statuta mcantie obligent
ad piuriu si non seruat statuta que co
tinent et ius coe et videtur q no q ista
statuta non sut cppe statuta ut notur C
i de constitu li vi in glo credit code ti
dicitur gtrariu p no tex ff ad municip
l mea ¶ Dubitatur nuqd valeat sta
tutu contra scriptura mercatoru no pos
sit opponi exceptio pscriptiois et videtur
q non q hoc non potest fieri p actum
go nec p statutu C de decu de tu i Rbrica
li x In contrariu q possit fieri p pactu
ff de edi edic l q si nolit q non possit
facere aliud q statuit ius coe et hoc
p tex in l ii et l de consti ad trebel de
pacto Respond ut no de Regul iuris
l nec ex ptorio et dicta l q si nolit
ys si quis ita non facit Ad gpositu q
ibi loquitur in quadam pscriptione indu
ta in defectum punitionis homi cui renu
ciare potest secus in causa que est in
ducta in odiu negligentis ff de fide
ius in l si quis postq etc ¶ Quero
nuquid possit statuere q pater teneatur
p filio Respondetur q non ff de eden l
pretor ys ii et ista rone q illud statutu
est ius gentium q non obstat glo in Ru
brica de dec de tu li x quia loquitur in
statutis civitatis non huius collegii Ite
non possit statuere aliquid q si naliter
uel euidenter iniustum l ambiciose et no
C que sit lo gsue l i Item non pot sta
tuere contra ius publicum totius puta q
ibi deposito mercator non obstat excep
tio banni uel non possit opinione ad
hoc facit q not ff depoiti bona fides
ys i et l ii in Rbrica C de stipu pecu

¶ Explicit Tractatus mercatorum
vel de mercatoribus Deo gratias